

*Нела Недева*<sup>1</sup>

**ГАБРОВСКАТА ДЪРЖАВНА МЪЖКА ГИМНАЗИЯ  
В ПЕРИОДА 1879–1902 г. И НЕЙНИТЕ УЧИТЕЛИ-ХУДОЖНИЦИ,  
ПОЛУЧИЛИ АКАДЕМИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА И РУСИЯ**

*Nela Nedeva*

**THE GABROVO STATE MEN'S HIGH SCHOOL  
IN THE PERIOD OF 1879–1902 AND ITS TEACHERS-ARTISTS,  
WHO HAVE RECEIVED AN ACADEMIC EDUCATION IN EUROPE AND RUSSIA**

**Abstract:** The present article showcases the research done by the author on the drawing teachers of the Gabrovo State Boys' High School during the 19-th and 20-th century. The study focuses on the teachers who have received academic education in Russia and Western Europe. The point of the article is to show the high level of teaching and erudition of the pedagogical staff during the examined time period. As proof the author has indicated information about their students who have left permanent traces in the history of painting even outside the borders of their country.

**Keywords:** *Gabrovo State Boys' High School; academic education; teachers.*

През 2016 г. след направената пълна инвентаризация на фондовете на Художествена галерия „Христо Цокев“ в Габрово, изпълняващият длъжността фондохранител предлага на директора и на художествения съвет фондова единица с инвентарен номер 113 от фонд „Живопис“ да бъде унищожена. В аргументите се посочва, „че творбата е силно увредена – пробито на няколко места и скъсано в долния ляв край платно, живописният слой е силно замърсен, липсва рамка“. (Учрежденски архив на ХГ „Христо Цокев“, Габрово) В защита на предложението се изтъква и факта, че автор е „неизвестният“ Гатю Миневски.

След извършен оглед се установява, че се касае за маслена живопис върху платно с размери – 113/94 см. Творбата действително е недовършена и силно увредена. Представлява фигурална композиция – семейство, заето с ежедневните си занимания в стая с възрожденски интериор. Направената проверка в инвентарните книги на галерията показва, че става дума за картина от първоначалния фонд<sup>2</sup>, като година на създаване не е посочена. Вземайки под внимание факта, че при откриването на галерията във фонда влизат едва стотина творби, предимно на стари майстори, възникна интерес кой е Гатю Миневски и как тази творба е попаднала в първоначалния фонд. След направена от авторката на статията справка в Държавен архив – Габрово, отдел „Краезнание“ при Регионален исторически музей Габрово и Регионална библиотека „Априлов – Палаузов“ се оказа, че творбата е пряко свързана с историята на галерията и града.

<sup>1</sup> nellynedeva1@gmail.com

<sup>2</sup> Галерията е създадена през 1962 г. и първоначално функционира, като художествен отдел към историческия музей в града.

Още през 1970 г. главният уредник на габровската галерия – Гаврил Вичев в интервю пред местния журналист Петър Цокев казва, че това е една от най-ценните находки във фонда и тепърва трябва да бъде изследван нейния автор. (Балканско знаме (Габрово), №86, 17 юли 1970 г.)

Гатю Миневски е роден на 12 май 1860 г. в Габровско и според данни, събрани от краеведа Илия Габровски „Учи с прекъсвания в Априловската гимназия ... Още от рано учителят му, художникът Христо Цокев, открива дарованието му, насочва го и поощрява първите му стъпки в изобразителното изкуство.“ (Балканско знаме (Габрово), №86, 2 септември 1970 г.)

По-късно професор Асен Василев, изследвал творчеството и живота на Миневски, изказва предположение, че: „...Христо Цокев не се е задоволявал да учи младежа-гимназист само в определените часове по рисуване, а го е напътствал и извън това време, в извънучилищни упражнения по живопис... А младият художник е имал случая да види завършени и школувани картини само творбите на своя учител. И ако това предположение може да се приеме, това са били единствените възможности Миневски да е добил известни схващания за живопис.“ (Балканско знаме (Габрово), №142,28 ноември 1980 г.)

След завършването на гимназията младежът става учител, като първоначално работи в габровските села, по-късно в град Търново /днешно Велико Търново – бел. а./ Наскоро след това на 14 ноември 1887 г. при едно пътуване е убит, заедно с родителите и сестрите си, в ханчето в село Дядо Страт /днес Донино, Габровско – бел. а./ Версиите са различни, причината и извършителят обаче остават неизвестни. (Балканско знаме (Габрово), №86, 2 септември 1970 г.)

Разглежданата картина „Моето семейство“ (Ил.1), не е датирана, но без съмнение е една от последните творби на Гатю Миневски. Младостта и неопитността не е попречила на художника да остави една забележителна творба. Живописата е на завидна висота, особено като се има предвид факта, че авторът е бил лишен от възможността за академично образование и контакт с живописните традиции, обхванали България през последните две десетилетия на XIX – ти век. Впечатляваща е лекотата с която е пресъздадена младата жена на преден план (сестрата на художника), както и реализма в изобразяването на интериора. Разглеждайки творбата, проф. Асен Василев пише: „Техническото изпълнение е на висота и по-нататъшното обработване на картината би било в ущърб.“ (Балканско знаме (Габрово), №142,28 ноември 1980 г.)

Талантът на Гатю Миневски, неговите убедителни живописни изяви, които не остават незабелязани от неговите съвременници свидетелстват, че той има своето място във възникването и развитието на българската светска живопис. Фактите, които са известни днес показват, че габровци не само не са били безразлични към изкуството, а и са насърчавали и подкрепяли младия художник, устройвайки му изложба, събирайки средства за платна, бои и пр.<sup>3</sup> Всичко това свидетелства за способността им да оценяват таланта. От друга страна те са били напълно наясно със значението на образованието и постиженията на европейската култура, което обяснява опита им да изпратят Гатю Миневски да учи в Европа.

Днес творбата е реставрирана, с нова рамка и е включена в представителната експозиция на Художествена галерия „Христо Цокев“, Габрово.

Случаят Гатю Миневски провокира авторката на статията да проследи художниците учители и техните ученици в Габровската гимназия. След направено проучване се установи, че в разглеждания период преподават общо седемнадесет художници, като за осем има доказателства, че са получили академично образование в Русия или Западна Европа. Изключително впечатляваща статистика от гледна точка на факта, че само до преди няколко десетилетия светското образование е било непознато в България. Важно обстоятелство е и това, че в Габровската гимназия в този период се образуват младежи, чието професионално бъдеще, като търговци, индустриалци и чиновници, е предопределено от техните родители, а подобно образование и бъдеще не предполага съществени художествени умения.

Известно е, че за първи учител по чертане и рисуване на 15 ноември 1879 г. е назначен Христо Цокев. Той е роден на 3 май 1847 г. в габровското селце Цокювци. Едва 12-ет годишен за-

<sup>3</sup> През 1970 г. краеведът Илия Габровски публикува статия „Един кратък живот“ във в-к Балканско знаме (Габрово), в която изнася данни събрани от спомени на съвременници на събитията.

минава в православната света обител Атон. На следващата година с протекцията на Хилендарския манастир, заедно с монашеско пратеничество тръгва за Русия. (Габровски, 2003, с.117) Сведенията за по-нататъшният му престой там не са еднозначни. Знае се, че пребивава в Киев и че от есента на 1867 г. е студент трети курс в Московското училище за живопис, скулптура и архитектура (Динова-Русева, 1973, с. 45).



*Ил. 2. Фотография на Христо Цокев и неговата съпруга Кичка Бедрозова. Собственост на Регионален исторически музей – Габрово.*

Щастливото събитие да попадне в най-демократичното руско художествено училище младият габровец дължи на Славянския благотворителен комитет (Колева, 2009, с. 572). Явно благодетелите добре са оценили неговия талант. В продължение на шест години той посещава училището за живопис, скулптура и архитектура. През 1872 г. е удостоен с два сребърни медала – един по живопис и един по рисуване (Колева, 2009, с. 572). В списъка на Априловските стипендианти – българи, които учат в средни и висши училища в Русия, подпомагани чрез стипендии от душеприказчиците на Васил Априлов откриваме името на Христо Цокев (Цончев, 1996, с. 483]. Срещу паричните суми стипендиантите са се задължавали след завършване на образованието си да се върнат и да станат учители в Габрово или другаде в България. На 10 май 1873 г. той се обръща с молба до Съвета на Московското художествено училище да му бъде присъдено званието – свободен художник. Като аргумент посочва желанието си да се завърне в родината и да стане учител по рисуване и живопис в Габровското училище. (Динова-Русева, 1973, с. 66)

Всички тези факти налагат извода, че Христо Цокев завършва образованието си с амбицията да преподава рисуване, следвайки академичната методика, в която е възпитаван в Москва. Съществуват редица свидетелства за усърдието и старанието което художникът полага вече като учител. Като, че ли най-категорични са признанието и поздравленията които получава от организаторите и журито на първата Изложба на рисунки и чертежи на ученици от българските училища, през 1883 г. в София. Лично Княз Александър Батемберг, присъствал на изложбата, изказва благодарности за работата на Христо Цокев като учител и отбелязва напредъка на неговите ученици. (Динова-Русева, 1973, с. 111) Непосредствено след смъртта на художника през 1883 г., в „Некролог (Хр. Ив. Цокев)“ от „Z“, поместен в Сп. „Учебен вестник“ (г. 1, кн. 10–12) е отбеля-

зано, че е проявявал изключително старание в обучението на своите ученици, обръщал е голямо внимание и е насърчавал работата им, както и, че се е ангажирал с техните проблеми и никога не е бил безразличен към чувствата и настроенията им.

Христо Цокев е един от малцината художници осъществили прехода от църковна към светска живопис. Той оставя малобройна, но впечатляваща колекция от портрети, някои от които сакрални. За портрета на неговата съпруга Кичка Бедрозова, Вера Динова – Русева твърди, че е най-добрият дамски портрет в българската възрожденска живопис. (Динова-Русева, 1973, с. 80)

Както е известно непосредствено след Освобождението в България все още господства зографското изкуство, практикувано от векове и предавано от поколение на поколение. Едва от няколко десетилетия неколцина художници осъзнали недостатъците на предаването на зографските умения от баща на син, правят плахия преход от църковна към светска живопис. В това число са ималите шанса да получат академично образование в Западна Европа и Русия Николай Павлович, Станислав Доспевски, Христо Цокев и Иван Димитров, които завинаги променят образа на българското изкуство. Сред тази плеяда художници откриваме още един учител по рисуване в Габровската държавна мъжка гимназия – Иван Димитров. Той е роден е на 10 март 1850 г. в Трявна и от баща си – иконописецът Димитър Кънчов, усвоява уменията да рисува. В периода 1870–1875 г. учи в Художественото училище в Букурещ. В румънската столица остава до 1881 г, след което постъпва в Академията за изящни изкуства в Париж, където посещава ателието на Александър Кабанел. Участва в Есенния салон в Париж (1883 г. – 1884 г)<sup>4</sup>, след което се завръща в България и от 1 септември 1884 г. до 1 ноември 1885 г. е назначен за учител по рисуване в габровската гимназия. През 1885 г. организира в сградата на Народното събрание първата в България индивидуална художествена изложба. В София пребивава до 1921 г. (Колева, 2009, с. 203)

Иван Димитров е сред най-значимите следосвобожденски художници. За своето участие в Пловдивското изложение през 1892 г. е отличен със златен медал. Неговото творчество също е емблематичен пример за прехода от църковна към светска живопис. (Колева, 2009, с. 204)



*Ил. 4. Фотография на Христо Кехайов, собственост на Национален музей на образованието – Габрово*

Най-добрата атестация за един учител са успехите на неговите ученици. Далеч по-щастлива съдба от тази на Гатю Миневски има друг ученик на Христо Цокев – Христо Кехайов, завършил

първия следосвобожденски випуск 1882–1883г. на Габровската държавна мъжка гимназия заедно с още 12 ученика. В зрелостното му свидетелство, съхранявано в Националния музей на образованието – Габрово е отбелязано, че той завършва с много добър общ успех, като по предмета „Рисуване“ е оценен с „отличен (6)“. На Зрелостния изпит също е показал отлични резултати. В „Учебен вестник“, кн. X–XII, 1883 г. е отбелязано че учителския съвет на свое заседание, проведено от 29 август 1883 г. взема решение на Христо Кехайов да се отпусне стипендия за даровит ученик по рисуване и чертане, „ако той се съгласи на това“. Най-вероятно предложението е направена от неговия учител Христо Цокев. Така с указ № 87 от 23 септември е разрешено да му бъдат отпуснати 200 лв. за пътни разходи от Габрово до Виена от Керемекчиевия фонд за народно образование. Христо Кехайов фигурира в състава на Студентския доброволчески легион, сформиран през 1885 г., по повод Съединението на България, като срещу името му е отбелязано – „студент във Виена, художник“. След завръщането си в Габрово той е назначен за учител по рисуване в Габровската държавна мъжка гимназия, при това в два различни периода от 1 септември 1887 г. до 1 август 1894 г. и от 1 септември 1902 г. до 1 септември 1906 г. На този етап не е известна причината за прекъсването. Дейността му като художник също е непозната. До момента авторката е открила само една негова творба, която е собственост на РИМ – Габрово и е регистрирана в инвентарните книги, като графичен портрет на свещеника на църква „Св. Троица“ (Габрово) Васил Михов. При оглед се установи, че творбата е в добро състояние – рамкирана под стъкло, с размери: височина 52 см. и широчина 42 см. Касае се за рисунка с въглен и молив. Сигнатирана е в долния ляв ъгъл – „Рис. Христо Кехайовъ 1890“, като текстът и датата следват извивката на рамото на мъжа от портрета (Ил. 5).

В архива на Националния музей на образованието – Габрово открихме пано със снимки на учителите в Габровската реална мъжка гимназия през учебната 1891/92 г. То е декорирано с молив, като в горната част е разположен надпис с пълното наименование на училището – шрифътът е технически и украсен с флорални мотиви. Под тях са изобразени два ангела държащи плащ, на който е изписано – „Учебна 1891/92“. Индивидуалните снимки на учителите са разположени централно, в елипси, като под всяка е изписано ръкописно името. От двете страни на композицията от 20 снимки и подравнени с нея са нарисувани две колони. В долната част на паното се виждат стилизирани изображения на глобус, купчина книги, сградата на гимназията, геометрични принадлежности и стомна. Над тях, почти под личната снимка на Христо Кехайов, в основата на дясна колона, са изписани инициалите Х К. Никъде на друго място не се открива подпис на декоратора. Наличието на инициали Х, К, ни навежда на мисълта, че автор на тази работа е именно Христо Кехайов.

Справка в архива на Габровската гимназия, съхраняван в Държавен архив – Габрово, внася известна яснота в работата му като учител по рисуване. На 27 април 1893 г. на свое заседание Учителският съвет разглежда предложения, внесени от учителите. По рисуване е предложено във втората година от горния курс освен предвидения материал в проекта на министерството на народното просвещение, като твърде полезно, на учениците да са дава да рисуват прости пейзажи, животни, части от човешко тяло. Този факт подсказва както лично отношение и ангажираност с учебния процес, така и максимализъм по отношение резултата показан от учениците.

През 1888 и 1889 г. Христо Кехайов е натоварен с изработването на украсата на стаите и изработка на декори във връзка с литературно–вокални и театрални изяви, организирани по различни поводи в гимназията. Името му фигурира и сред библиотекарите в училищната библиотека. С фамилия Кехайови се свързва и една от първите печатници в Габрово – „Модерно изкуство“, за която се знае, че печата на луксозна и бяла хартия.

Макар и доста оскъдни, известните на този етап факти от живота на Христо Кехайов дават основание да се предполага приятелството му с друг учител по рисуване в Габровската гимназия – Цветан Радославов, известен най-вече като автор на българския химн – „Мила Родино“. Макар и в различни периоди и двамата учат във Виена, като през 1885 г. се включват в Студентския доброволчески легион, преподават по едно и също време в Габровската гимназия и като учители са

натоварени едновременно да организират и изработят украса, декори и дори се ангажират с изработката на костюми за театрални постановки, литературни и музикални вечери, организирани от нея. И двамата са избрани от Учителския съвет за библиотекарите в училищната библиотека. Вероятно под въздействието именно на Цветан Радославов, Христо Кехайов се изявява и като поет и краевед. (Колева, 2009, с. 270) На паното със снимки на учителите в Габровската реална мъжка гимназия в учебната 1891/92 г. портретите на двамата са разположени един до друг в долният десен край. Цветан Радославов е учител в Габровската гимназия в периода от 1 септември 1888 г. до 1 септември 1893 г., като преподава по история, немски и рисуване, по-късно – и психология, логика и естетика. Изявен интелектуалец, той притежава и художествен талант.

Един от учениците на Христо Кехайов, който тръгва по пътя на своя учител е Христо Кутев. Две творби от фонда на Художествена галерия „Христо Цокев“, Габрово са свидетелство за усърдието и визуализират крайния резултат от работата на учителя. (Ил. 6)

Това са ученически работи – пейзажи, изпълнени с маслени бои върху платно. Христо Кутев е роден през 1869 г. и от проучване<sup>5</sup> на проф. Марин Добрев разбираме, че през 1892 г. като стипендиант на княз Фердинанд той заминава да учи в Краковската академия, където има шанса да попадне в ателието на един от най-значимите полски художници Ян Матейко. Талантът на Христо Кутев е оценен още по време на следването и той е награден с един бронзов и два сребърни медала. След завършване на академията се установява в Краков и започва интензивно участие в художествените изяви на града. Намерил вдъхновение в полските Татри, Христо Кутев си спечелва популярност на един от значимите майстори на пейзажа в полската живопис. През 1947 г. на организирана в Краков негова посмъртна изложба, д-р Станислав Мазуркевич в своето слово прави следната констатация: „Кутев е рисувал своя цикъл „Татрите“ с желание да представи красотата на планината от всички аспекти, като цялостно композиционно решение... С този колосален цикъл Кутев вероятно е единствен в славянското изкуство, който представя Татрите в своите картини в цялата им красота и разнообразие...“<sup>6</sup> Една наистина висока оценка.

На 1 септември 1895 г. за учител по рисуване в Габровската гимназия е назначен художникът Никола Канов от Лом. Роден е през 1864 г., а първите си стъпки в рисуването прави насърчаван от чеха Игнатий Ирасек. През август 1888 г. постъпва в архитектурния отдел на Императорската художествена академия в Санкт Петербург. По-късно заминава в Мюнхен и от 1889 г. до 1892 г. е студент в Техническото висше училище в отдела по архитектура и строителство. През лятото на 1892 г. Канов се записва в Мюнхенската художествена академия в класа по живопис на проф. Йохан Каспар Хертерих (1843–1905), при когото следва до 1895 г.<sup>7</sup> В Габровската мъжка гимназия преподава само една година. Награден е през 1921 г. с царското отличие „Офицерски кръст – народен орден за граждански заслуги“. Творчеството на художника е повлияно от традициите на Мюнхенската школа, той работи в различни жанрове – портрет, пейзаж и натюрморт.

След Никола Канов историята на кабинета по рисуване в Габровската мъжка гимназия се свързва с възпитаника на Академия Албертина, Торино, Италия – Георги Митов, по-малък брат на известния български художник Антон Митов.

<sup>5</sup> 09.2019г. <http://litstz.com/site1/христо-кутев-1869-1943-г/>

<sup>6</sup> 09.2019г. <http://litstz.com/site1/христо-кутев-1869-1943-г/>

<sup>7</sup> 09.2019, <https://lom.bg/section-14-content.html>

80  
107

До Господинъ Директора на гимназията  
„Априлово“  
въ гр. Габрово

Господинъ Директоре,

Съгласно съобщението въ вестниците,  
където е приложено Ви изпращамъ една  
фотография на покойния ми братъ Георги  
Митовъ, който е билъ учителъ въ повърнената  
гимназия презъ учебната 1898-99 година  
и кратки биографични бележки.

Ще ми бъде много приятно, ако, следъ  
апелативането на юбилейния сборникъ, ми  
пратете единъ екземпляръ отъ него.

София 22 VI 1935г.

Съ почитъ  
Борис Митовъ

Адресъ: Б. Митовъ ул. Ал. Константиновъ  
№ 38.  
София V.

**Ил. 7.** Писмо от Борис Митов до директора на гимназията, собственост на Национален музей на образованието – Габрово

Той е назначен за учител на 1 септември 1898 г. От писмо на неговия брат Борис Митов до Директора на гимназията, подписано на 22 юни 1935 г. става ясно, че освен като учител Георги оставя в Габрово следи и със своята обществена работа, като художник. През есента на 1898 г. той приема поканата да нарисува „даром“ театралната завеса за новопостроеното Умниково училище, чийто втори етаж е устроен като театрален салон. Върху платното изпълнява голяма композиция „Априлов, воден от гения на светлината към пътя на прогреса.“ От писмото става ясно, че при изработването на тази завеса Георги Митов се е простудил и заболял сериозно. Именно това е поводът за молбата му да бъде преместен в град с по-умерен и топъл климат. За съжаление това не успява да подобри разклатеното здраве на младият художник и на 1 февруари 1900 г. след непродължително боледуване той почива. Злополучна е съдбата и на театралната завеса. При преустройството на салона в класни стаи през 1907 г. цялата декорация е унищожена, а декорите заедно със завесата е пренесена в Народния дом. На 30 декември 1909 г. там избухва голям пожар, който изпепелява всичко, включително и завесата. За съжаление на този етап не са открити снимки които да внесат визуална представа за творбата на Георги Митов. Макар да е преподавал съвсем кратко време художникът успява да остави трайна следа чрез своята харизма и провокирайки чрез методите си на преподаване творческите способности на един от своите ученици Яким Банчев. Последният е роден през 1884 г. в гр. Ловеч и учи в Габровската гимназия. През 1903 г. е приет в Държавното рисуващо училище. Амбицията и стремежа на Яким Банчев не му позволяват да

се задържи дълго в ателието на Иван Мърквичка. Постъпва, макар и за кратко в Художествената академия в Дрезден. От там вероятно повлиян от своя пръв учител Георги Митов, той заминава за Торино, където намира всичко за което е мечтал. Остава в града цели пет години и след отличното си дипломиране са завръща в България. След два кратки престоая в Америка, художникът се установява в София, където сам проектира ателието си, обитавано днес от известния скулптор Георги Чапкънов (Петров, 2015).

След Георги Митов на 1 септември 1900 г. за период от една година място му на учител е заето от неговия състудент от Албертина – Петър Димчев. (Ил.8) Съдбата на родения в Котел художник е изключително интересна. От интервю с неговите наследници, публикувано в габровският вестник „100 вести“ през 2013 г.<sup>8</sup>, става ясно че той завършва Кралската академия със Златен медал, но проблеми със зрението с едното око, довеждат до неуспешна операция във Виена и преосмисляне на професионалното му бъдеще. Така Петър Димчев се завръща в Албертина и през 1912 г. завършва Архитектура (Лазарова, 2013). Неговите творби от фонда на Художествена галерия „Христо Цокев“ – Габрово, показват, че проблемите със зрението, нарушеното чувство за дистанция и перспектива, не са в състояние да спрат стремежа му да рисува. Днес в габровската галерия се съхраняват 13 негови творби – четири портрета, осем градски пейзажа, разкриващи атмосферата на Габрово в началото на ХХ век и една авторска интерпретация на гравюрата на Феликс Каниц – Габрово около 1870 г. Пейзажите са изпълнени с маслени бои върху платно и разкриват увлечението му като архитект към старите градски къщи. Сходни са като колорит и пластично виждане. Интересното тук е, че са датирани – 1936 г. и 1938 г., което категорично доказва, че въпреки зрителния си проблем Петър Димчев не спира да рисува. Особено впечатление прави един мъжки портрет, маслена живопис върху платно, изпълнен изцяло в академичен дух, който се откроява от останалите 12 картини със своето майсторство. Творбата не е датирана, но е свидетелство за талант и прецизност в работата. Другите два портрета са дамски – единият е датиран от 29.VI.1901 г., а третият – очевидно недовършен не е подписан и датиран.

След Петър Димчев в Габровската гимназия учителства Иван Маринов, по-големият брат на знаменития български художник, майстор на акварела и професор в Държавната художествена академия – Никола Маринов. Той също е завършил Академия Албертина в Торино. Иван Маринов преподава една година в гимназията в периода 1 септември 1901 г. – 1 септември 1902 г., след което житейската му съдба му се изпълва със съвсем друго съдържание. След като променя фамилията си на Абаджимаринов, той става последователно председател на Шуменската постоянна окръжна комисия, член на Варненската търговско-индустриална камара, общински съветник и кмет в продължение на три години на родния си град Ески Джумая (дн. Търговище – бел.а.) (Христова-Радоева, 2011). Един на пръв поглед странен обрат, имайки предвид таланта, с който се откроява сред своите състуденти в Кралската художествена академия „Албертина“. Едно негово писмо от 8 август 1901 г. до големия италиански художник Джузепе Бодзала, негов приятел и състудент от Торино дава яснота за този обрат: „... Скъпи Бодзала, слушай защо съм още тъжен: намерих България в едно положение за оплакване, мизерия, криза... Гимназиите са затворени, а изкуството никой не го разбира, никой не казва на хубавото хубаво. Питаш защо учих толкова изкуство? Тук всичко върви зле и не вярвам да свикна с този начин на живот. Измъчвам се, защото чувствам повече от другите... Моят град (Ески Джумая, днешно Търговище – бел. на автора) е мъртъв, няма търговия, дълговете на държавата рефлектират върху живота. Като една кукла сме в ръцете на другите ... Не искам да те отегчавам, но това за мен е много. Никой не е сигурен в кариерата си. Щастливи сте вие, че живеете там където изкуството е важно и се поощрява, но тук никой не говори за изкуство...“ (Христова-Радоева, 2011).

---

<sup>8</sup> Лазарова, В., Ива Хаджиева-Арнаудова: „Какво, ако не вълшебство, е театърът на куклите“, 100 вести, (Габрово), бр. 147 (4901), 29 юни 2013 г.





*Ил. 9. Снимка на Иван Маринов в Царския театър в Турино, собственост на Национален музей на образованието – Габрово.*

Днес в архива на Национален музей на образованието се съхраняват три снимки на Иван Маринов – две от Турино, Италия и една от родния Ески Джумая, както и един недатиран автопортрет със сангин, дарени от неговия внук. За съжаление, автопортретът, е изгубил голяма част от своите качества, тъй като е силно избелял, вероятно поради неправилно съхраняване. Рисуван е върху изключително тънка и гладка хартия, с приблизителен формат А4. Въпреки лошото състояние, ясно си личи майсторството и вниманието към детайла. Творбата представя Иван Маринов в цял ръст, облечен в костюм с бяла риза, чиито ръкавели се подават под ръкавите на самото, седнал на стол, четейки вестник. Физическата прилика със снимките съхранявани в музея е поразителна и показва, че Иван Маринов е бил не само с елегантна външност, но и с финес, излъчващ подчертана чувствителност.

Разгледаните тук драматични творчески и житейски съдби на талантиливи и интелигентни български художници, са доказателство за това, че в края на XIX век Габровската гимназия е едно от значимите училища, предоставящи художествено образование и то на изключително високо за времето си ниво. Традициите в това отношение продължават и през XX век, като най-голямо доказателство за това са випуските на Априловската гимназия, дали на България едни от най-талантиливите съвременни български художници – Дора Бонева, Драган Немцов, Ива Хаджиева и станалият световно известен техен съученик Христо Явашев – Кристо.

## ЛИТЕРАТУРА

- Габровски, И.** Бележити хора и събития от габровския край. София, 2003. [Gabrovski, I. Belezhiti hora i sabitiya ot gabrovskiya kraj. Sofia, 2003]
- Динова-Русева, В.** Христо Цокев. София, 1973. [Dinova-Ruseva, V. Hristo Tsokev. Sofia, 1973.]
- Колева, П.** Априловски свод. София, 2009. [Koleva, P. Aprilovski svod, Sofiya, 2009]
- Петров, П.** Казусът Яким Банчев, Култура – Брой 4 (3061), 30 януари 2015. [Petrov, P. Kazusat Yakim Banchev, Kultura – Broj 4 (3061), 30 yanuari 2015]
- Христова-Радоева, В.** Среца след повече от век, Култура – Брой 39 (2657), 18 ноември 2011. [Hristova-Radoeva, V. Sreshta sled poveche ot vek, Kultura – Broj 39 (2657), 18 noemvri 2011]
- Цончев, П.** Из общественото и културно минало на Габрово, Габрово, 1996. [Tsonchev, P. Iz obshtestvenoto i kulturno minalo na Gabrovo, Gabrovo, 1996]
- Балканско знаме (Габрово), № 86, 17 юли 1970 г. [Balkansko zname (Gabrovo), № 86, 17 yuli 1970 g.]
- Сп. „Учебен вестник“ г. 1, кн. 10–12. [Sp. „Ucheben vestnik“ g.1, kn. 10–12]
- Учрежденски архив на ХГ „Христо Цокев“, Габрово. [Uchrezhdenski arhiv na HG „Hristo Tsokev“, Gabrovo]